

פרק ראשון - הכל ממירין

1 נאמר בבהמה של קדשי מזבח (ויקרא כו א), 'לא יחליפנו ולא ימיר אתו'
 2 טוב בך או רע בטוב, ואם המיר ימיר בהמה בבהמה ויהיה הוא
 3 ותמורתו יהיה קדש'. וכן נאמר (שם כו ב) במעשר בהמה, 'ולא ימירנו,
 4 ואם המיר ימירנו ויהיה הוא ותמורתו יהיה קדש'. וכיצד הוא מעשה
 5 התמורה, מי שיש לו שתי בהמות, אחת קדושה למזבח ואחת חולין,
 6 ואמר על בהמת החולין 'תהיה זו תמורתה של בהמת קרבן זו'
 7 ותתקדש במקומה, הרי הוא עובר על הלא האמור ולוקה עליו.
 8 ומועיל דיבורו להתפס קדושה בבהמת החולין, אבל אינו מועיל
 9 להפקיע את קדושת בהמת הקרבן, אלא שתיהן קדושות וקריבות
 10 למזבח.

משנה

12 **הכל ממירין** בהמת חולין בבהמת קדשים, **אחד אנשים ואחד נשים**
 13 - בין אנשים ובין נשים. ואפילו שכל פרשת תמורה נאמרה בלשון
 14 זכר, גם נשים נתרבו לדין תמורה מיתור הכתוב, כמבואר להלן (ע"פ).
 15 **ולא שאדם רשאי** - שמותר לו להמיר, שהרי התמורה אסורה
 16 בלאו של לא ימירנו, **אלא שבידעבד אם המיר מומר**, ונתפסת
 17 קדושת מזבח בבהמת החולין, והממיר סופג - ולוקה את הארבעים
 18 מלקות משום שעבר על הלאו האמור.

גמרא

20 הגמרא מקשה סתירה בלשון משנתנו: **הא גופא קשיא** - הלא עצם
 21 דברי המשנה קשים וסותרים את עצמם, **אמרת** - הרי שנינו ברישא
 22 'הכל ממירין' שמשמעותו שאף לכתחילה מותר להמיר, והדר תני
 23 - ואחר כך שונה המשנה בסיפא **לא שאדם רשאי להמיר (אלא**
 24 **שאם המיר מומר)**, אלא אסור להמיר לכתחילה, ורק בדיעבד חלה
 25 תמורתו.

26 תמורה הגמרא על קושיא זו: **והיסקרנא** - וכי סבור אתה שיש לפרש
 27 את מה ששנינו ברישא 'הכל ממירין' שמותר לכתחילה להמיר.
 28 הלא אם כן **אדקשיא לך ממתניתין** - עד שאתה מקשה על כך
 29 מהסיפא, תיקשי לך קרא - יש לך להקשות על כך ממקרא מפורש,
 30 דהרי **כתיב לא יחליפנו ולא ימיר אותו**.

31 הגמרא מתרצת שלשון המשנה 'הכל ממירין' מתפרשת במשמעות
 32 אחרת: **אלא אמר רב יהודה**, לשון 'הכל ממירין' אין פירושו שמותר
 33 להמיר לכתחילה, אלא **הכי קתני** - כך יש לפרשו, **הכל מתפסין**
 34 **בתמורה** - כל אדם שהמיר חלה קדושת תמורה על פיו, **אחד**
 35 **אנשים ואחד נשים** - בין אם הממירים הם אנשים ובין אם הם נשים.
 36 **ולא שאדם רשאי להמיר** - אך אין הכוונה לכך שמותר להמיר,
 37 **[אלא] שאם המיר מומר, וסופג את הארבעים**.

38 הגמרא מדייקת דיוק נוסף בלשון משנתנו 'הכל ממירין', ושואלת:
 39 'הכל' **לאיתווי מאי** - מה בא לרבות, הלא כבר שנתה המשנה 'אחד
 40 אנשים ואחד נשים ממירין', ולמה הוסיפה תיבת 'הכל'. משיבה
 41 הגמרא: 'הכל' בא **לאיתווי** - לרבות [יורש, שאף הוא ממיר בקרבן
 42 שנפל לו בירושה. ובאה המשנה להכריע דלא כשיטת רבי יהודה
 43 בדין זה, אלא כשיטת רבי מאיר. (דתנן) [דתניא] - שכן שנינו
 44 בברייתא, אדם שהפריש קרבן ולא הספיק להקריבו עד שמת, היוורש
 45 מביא קרבן זה וסופג עליו כדין בעלים. כמו כן היוורש ממיר בקרבן

47 זה שירש מאביו. דברי רבי מאיר. אבל רבי יהודה אומר, יורש אינו
 48 סופג על קרבן אביו, יורש אינו ממיר בקרבן אביו.
 49 הגמרא מפרשת את מחלוקת התנאים האמורה: **מאי טעמא** - מהו
 50 טעמו] דרבי יהודה הסובר שירש אינו ממיר, משום דילין] - שהוא
 51 לומד] תמורה שנעשית בתחילת הקדש הקרבן קודם הקרבתו,
 52 מסמיכה שנעשית בסוף ההקדש בשעת הקרבתו למזבח סמוך
 53 לשחיטתו. מה בסוף הקדש יורש אינו סופג, אף בתחילת ההקדש
 54 יורש אינו ממיר.

55 שואלת הגמרא: **וסמיכה גופה** - [עצמה] מנלן - מנין לו לרבי יהודה
 56 שאינה נהגת בירוש. משיבה הגמרא: **תלתא** - [שלו] פעמים
 57 'קרננו' כתיבי - [נכתבו] בשלמים. **יאם זבח שלמים קרבנו** [ויקרא ג
 58 א], **יאם מן הצאן קרבנו** [שם ג א], **יאם עז קרבנו** [שם ג ב], ובשלתן
 59 נאמר **וסמך את ידו**. חד - אחד מהם בא למעט, שסומכים רק על
 60 'קרננו' של ישראל ולא על קרבן עובד כוכבים. וחד - ו'קרבנו'
 61 אחד בא למעט, שאדם סומך רק על 'קרננו' שלו ולא על קרבן
 62 היירו. וחד - ו'קרבנו' אחד בא למעט, שסומך רק על 'קרננו', ולא
 63 סומך הירש על קרבן אביו.

64 שואלת הגמרא: **ולרבי מאיר דאמר יורש סופג** על קרבן אביו,
 65 והכתיב - [והרי נכתב] שלש פעמים 'קרננו', ומאחד מהם יש ללמוד
 66 שדווקא על קרבנו הוא סומך ולא על קרבן אביו, ומדוע אם כן סובר
 67 רבי מאיר שירש סומך. משיבה הגמרא: **תהוא קרבנו** שממנו ממעט
 68 רבי יהודה יורש, לשיטת רבי מאיר **מיבעי ליה** - [צריך אותו] לרבות
 69 **כל בעלי חוברין לסמיכה**, שאם הביאו כמה בני אדם קרבן אחד
 70 בשותפות כולם סומכים עליו, שכן נחשב הקרבן לקרבנו של כל אחד
 71 ואחד מהם. ומעתה שוב אין מיותר שום 'קרבנו' למעט ממנו יורש
 72 מסמיכה.

73 הגמרא מביאה שתי דרכים בשיטת רבי יהודה שדורש מ'קרבנו'
 74 למעט יורש מסמיכה ולא לרבות בעלי חוברין. **ורבי יהודה, בעלי**
 75 **חוברין לסמיכה לית ליה** - לדעתו אין קרבן השותפים טעון סמיכה
 76 כלל, ועל כן 'קרבנו' מיותר למעט יורש מסמיכה. שואלת הגמרא:
 77 **מאי טעמא** - מהו הטעם שהוא דורש מ'קרבנו' למעט יורש, ואינו
 78 דורשו לרבות בעלי חוברין. משיבה הגמרא: **דחא לא מיחש קרבן**
 79 **דידהו** - שהרי לא מיוחד קרבן זה לאף אחד מהשותפים בפני עצמו,
 80 אלא הוא של כולם יחד, ועל כן אין לרבותו לסמיכה. לפיכך מיותר
 81 'קרבנו' למעט ממנו יורש.

82 **ואיבעית אימא** - ואם תרצה תפרש את שיטת רבי יהודה בדרך
 83 אחרת, **שלעולם אית ליה** - [יש לו] לרבי יהודה דרשה זו, וגם הוא
 84 מודה שמ'קרבנו' אחד יש לרבות בעלי חוברין לסמיכה, ומכל מקום
 85 עדיין 'קרבנו' אחד מיותר למעט יורש כשיטתו, והוא משום שקרבן
 86 **עובד כוכבים וקרננו חבירו, מתד קרא נפקא** - מ'קרבנו' אחד הם
 87 מתמעטים מסמיכה, ואין צריך מיעוט נפרד לכל אחד מהם, משום
 88 שמ'קרבנו' משמע שאי אפשר לסמוך על ידי שליח, בין בקרבן
 89 ישראל ובין בקרבן עובד כוכבים. נמצא **דאיתר ליה** - [שמיותר לו]
 90 חד - 'קרבנו' אחד לרבות בעלי חוברין לסמיכה.
 91 הגמרא חוזרת לפרש את שיטת רבי מאיר בתמורת יורש, ושואלת:
 92 **ורבי מאיר דאמר יורש ממיר**, **מאי טעמא** - מהו טעמו, ומנין לו
 93 דין זה. משיבה הגמרא: **אמר לך רבי מאיר**, מקור הדין שירש ממיר
 94 הוא ממה שנאמר **אם המיר ימיר בהמה בבהמה**. והרי די לכתוב
 95 יאם ימיר, אלא בא כפל לשון זה לרבות את היוורש לתמורה.

התמורה.
 הגמרא מביאה ספק בתמורת עובד כוכבים: עוד הסתפק רמי בר
 חמא, אפילו אם תימצא לומר שקמין שהוא מופלא הסמוך לאיש
 עבד תמורה אף על גב שאינו לוקה עליה, יתכן שאין זה אלא משום
 דהא אתי ו- שהוא עתיד לבוא ללכלל עונשין לכשיגדיל. אך עדיין
 יש להסתפק בעובד כוכבים, מהו שימיר. מי אמרינן ו-האם נאמר
 מדאקדושי מקדוש, דהרי תניא בברייתא, נאמר בפרשת קרבנות
 (ויקרא כב טז) 'איש איש מבית ישראל. מה תלמוד לומר 'איש איש'
 – למה נכתב 'איש' פעמיים, לרבות את העובדי כוכבים שאף הם
 נודרים נדרים ונדרות למבח כישראל, לפיכך אמורי ו-להמיר
 נמי ממיר העובד כוכבים. או דלמא, בין דלא אתי לעולם לכלל
 עונשין על עבירה זו של לא יחליפנו, שהרי אין העובד כוכבים
 מוחר עליה, לפיכך פי עבד תמורה לא קדשה בהמת החולין
 שהמיר עליה, שכן כל שאינו ב'לא יחליפנו' אינו בכלל 'הוא ותמורתו'
 יהיה קודש'.
 הגמרא מביאה ראייה מדברי ברייתא לפשוט את הספק האמור: אמר
 רבא, תא שמע, דתניא בברייתא, קדשי עובדי כוכבים לא נהנין
 – אסור ליהנות מהם מדרבנן, ואולם אם נהנו מהם לא מועלין בהם,
 אין זו מעילה גמורה מן התורה להתחייב עליה. וכן אין חיבין
 עליהם כשנתפגלו או ניתותרו או נטמאו משום אכילת פיגול נותר
 וטמא. וכן אין הם עושין תמורה על בהמה אחרת של חולין. וכן
 אין עובדי כוכבים מביאין עליהם נסכים בפני עצמם כישראל.
 אכל אם הביא העובד כוכבים קרבן בהמה, קרבנו מעין נסכים, כדן
 זבחים של ישראל שבאים יחד עם מנחת נסכים. דברי רבי שמעון.
 אמר רבי יוסי, ככולן – בכל דינים אלו שהקיל בהם רבי שמעון אני
 רואה להתמיר, וחיובים גם על קדשי עובדי כוכבים משום מעילה,
 ומשום פיגול נותר וטמא.
 חזרת הברייתא לפרש את דברי רבי שמעון: כמה דברים אמורים
 שאין מועלים בהם, בקדשי מזבח, אכל בקדשי בדיק הבית
 שהקדישום ועובדי כוכבים, מודה רבי שמעון שמועלין בהן.
 מסיים רבא את ראייתו מדברי הברייתא: קתני מיהא שאין עובדי
 כוכבים עושין תמורה בקרבנותיהם, ונפשט ספיקו של רמי בר חמא
 בדין זה.
 הגמרא מביאה דחייה לראיה זו: ורמי בר חמא המסתפק בדין זה
 ישיב על ראיית רבא, שאכן באופן שהקדיש עובד כוכבים קרבן כדי
 להתכפר ו-שיתכפר בו עובד כוכבים לא קמיבעיא לי ו-איני
 מסתפק כלל, שכן מאחר שלעולם אינו בא לידי עונש מלקות של
 תמורה בודאי אינו ממיר. פי קמיבעיא לי, באופן שהקדיש עובד
 כוכבים קרבן ומתכפר בישראל – על מנת שיתכפר בו ישראל.
 פתר מקדוש אולינן האם הולכים אחר המקדיש והוא הממיר, או
 פתר מתכפר אולינן והוא הממיר בו, ומאחר שהמתכפר הוא
 ישראל יכול הישראל להמיר בו.
 הגמרא מבקשת לפשוט את הספק האמור ממימרת רבי יוחנן:
 תיפשוט ליה לספק זה מדברי אבהו, דאמר רבי אבהו, אמר רבי
 יוחנן שלשה דינים:
 א. המקדיש מוסף חומש. קרבן שנפל בו מום מתחלל על מעות,
 ונתפסת קדושת הקרבן על מעות אלו, וקונים בהם קרבן אחר.
 וכשמחלל אותו הבעלים עליו להוסיף על מעות הפדיון חומש
 משוויו. אבל כשפודה את תמורתו אינו מוסיף עליה חומש, שנאמר
 (ויקרא כז טז) 'אם המקדיש יגאל את ביתו יוסף חמישית כסף ערפך
 עליו, ודרשו, שדווקא על ההקדש הראשון מוסיפים חומש, ולא על
 תמורתו.
 ב. ומתכפר עושה תמורה. אם הקדיש אדם קרבן על מנת שיתכפר
 בו חתכו, המתכפר ממיר בו ולא המקדיש, שכן מאחר שהופרש
 הקרבן לצורך המתכפר הרי הוא נחשב לבעל הקרבן.
 ג. והתורם תרומה מפירות שלו

ומאחר שירוש ממיר, וליף רבי מאיר סמיכה שנעשית בסוף הקדש
 הקרבן בשעת הקרבתו מתמורה שנעשית בתחילת הקדש הקרבן.
 מה בתחילת הקדש הקרבן הירוש ממיר, אף בסוף ההקדש הירוש
 סומך.
 שואלת הגמרא: ורבי יהודה שאינו מרבה יורש לתמורה, הא – יתור
 זה, של 'ואם המר ימיר' מאי עבד ליה – מה הוא דורש ממנו.
 משיבה הגמרא: רבי יהודה דורש מיתור זה לרבות את האשה
 לתמורה. וכדתניא בברייתא, לפי שכל הענין של תמורה כולו אינו
 מדבר אלא לשון זכר, שהרי נאמר בה 'לא יחליפנו ולא ימיר
 אותו', אשה מנין שאם המירה חלה תמורתה והיא לוקה. תלמוד
 לומר 'ואם המר ימיר', שבא כפל הלשון לרבות את האשה
 לתמורה.
 שואלת הגמרא: ולרבי מאיר הדורש מ'ואם המר ימיר' שירוש סומך,
 אשה מנא ליה שאשה ממירה. משיבה הגמרא: נפקא ליה מוי"ו
 יתירה של 'ואם המר ימיר' לרבות את האשה. מוסיפה הגמרא: ורבי
 יהודה וי"ו יתירה של 'ואם' לא דריש, ולשיטתו ש'ואם המר ימיר'
 בא לרבות אשה לתמורה, שוב אין מקור לרבות יורש לתמורה.
 הגמרא מפרשת מדוע צריך לרבות אשה לתמורה. מקשה הגמרא:
 וכין לרבי מאיר המרבה אשה מ'ואם' וכן לרבי יהודה המרבה
 אותה מהמר ימיר, וכי מעמא שאשה ממירה הוא משום דרבי
 ו-שריבה קרא לאשה, תא לא רבייה קרא הנה אמין כי עבדא
 תמורה לא לקיא – ואם לא היה מרבה אותה הכתוב היינו אומרים
 שאם עשתה תמורה אינה לוקה ואין תמורתה תמורה. והאמר רב
 יהודה אמר רב, וכן תנא דבי רבי ישמעאל, נאמר בעונשו של גזלן
 שנשבע לשקר (במדבר ה ט) 'איש או אשה פי יעשו מכל חטאת
 האדם למעל מעל בה' ואשמה הנפש ההיא, וזה הוא בנין אב לשאר
 העבירות, שהשנה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה. אם
 כן אף בתמורה יש להשוות אשה לאיש, ומדוע צריך הכתוב
 לרבותה.
 מתרצת הגמרא: איצטרף הכתוב לרבות אשה לתמורה, שכן מהו
 דתימא, הני מילי – כלל זה של תנא דבי רבי ישמעאל נאמר רק
 בעונש דשנה בין ביהדי בין בצבור. אכל הכא בתמורה, בין דעונש
 שאינו שנה ככל הוא, דהרי תנן במשנה להלן (ג) 'אין הצבור
 והשותפין עושין תמורה' ואם המירו אין חלה תמורתם ואינם לוקים
 עליה, יש מקום לומר שאשה נמי פי עבדא תמורה לא לקיא. קא
 משמע לן הכתוב שאף אשה שהמירה לוקה.
 הגמרא מביאה ספק בדין תמורת קטן: פני ו-הסתפק רמי בר חמא,
 קמן מהו שימיר בקרבנו על בהמה אחרת, האם חלה תמורתו או
 לא. מפרשת הגמרא: היכי דמי – באיזה אופן הסתפק, אילימא
 בקמן שלא הניע לעונת נדרים – שעדיין לא חלים נדריו, לא תיבעי
 לך – אין לך להסתפק בו האם תמורתו תמורה, דבין אקדושי לא
 אקדושי אמורי ממיר – שכן מאחר שאינו יכול להקדיש, וכי יתכן
 שיוכל להמיר, והרי אין בידו כח להתפס קדושה. אלא כי קמבעיא
 ליה לרמי בר חמא, בקמן שהניע לעונת נדרים, שכבר מלאו לו י"ב
 שנים ויום אחד ויש בו דעת להבין שנדר לה. מי אמרינן, בין דאמר
 מר, נאמר בפרשת ערכין (ויקרא כב ט) 'איש פי יפלא נדר בערפך נפש
 לה', ו'איש' משמעו גדול, ומה תלמוד לומר 'פי יפלא נדר', הלא
 היה צריך לכתוב 'איש כי ידור נדר', אלא בא 'כי יפלא' לרבות
 מופלא הקמוץ לאיש – בן י"ב שנים ויום אחד שהוא סמוך לשנת
 גדולתו ויודע להפלות ו-להבחין לשם מי הקדיש, דקדשו ו-שמה
 שהקדיש קדוש, מדאקדושי מקדוש אמורי נמי ממיר – האם כשם
 שיכול להמיר כן יכול להמיר. או דלמא, מפני דעדיין לאו פר
 עונשין הוא בתמורה, לא מיתפס ו-תופסת תמורתו. שהרי נאמר
 (שם כ ט) 'לא יחליפנו וגו' (תופסת תמורתו). שהרי נאמר
 בכלל אזהרת ועונש 'לא יחליפנו' ישנו גם בכלל 'הוא ותמורתו יהיה
 קודש', ומי שאינו בכלל 'לא יחליפנו' אף אינו בכלל עצם מעשה